

SOSYOLOJİ
DERSİ PROGRAMI
(11. SINIF)

ACIKLAMA:

Ders Geçme ve Kredi Sistemine göre dönemler esas alınarak hazırlanan ve halen Sınıf Geçme Sisteminde uygulanmakta olan bu program, 2455 ve 2470 sayılı Tebliğler Dergisindeki açıklamalar doğrultusunda sınıflar esas alınarak düzenlenmiş olup, uygulama bu doğrultuda yapılmaktadır. (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 27.4.1998/64 sayılı Kararı)

Lise, Anadolu, Yab.Dil Ağır.Liselerinin Sosyal Bil.Alanının 11. Sınıfında: Alan Dersi, diğer alanlar ile Fen Lisesi ve A.G.S.Lisesinin 11. Sınıfında: Alan Seçmeli Ders

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

Karar Sayısı : 353

Karar Tarihi: 01/11/1995

Konu: Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği'ni Uygulayan Ortaöğretim Kurumları Sosyoloji Programının kabulü.

Kurulumuzda görüşülen, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği'ni uygulayan ortaöğretim kurumları Sosyoloji dersi programının 1997-1998 öğretim yılından itibaren uygulanmak ve denenip geliştirilmek üzere ekli örneğine göre kabulü kararlaştırıldı.

ORTAÖĞRETİM KURUMLARI SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

AÇIKLAMALAR:

1. “Sosyoloji” dersi öğretim programı, Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’ni uygulayan okullarda bir yıl 3 saat uygulanmak üzere hazırlanmıştır.
2. Programda, 1739 sayılı Millî eğitim Temel Kanunu’nda ifadesini bulan ortaöğretimin amaç ve ilkeleriyle “Sosyoloji” dersinin amaçları arasında, öğrenci düzeyi de dikkate alınarak bir paralellik sağlanmıştır.
3. Programda, konu ile ilgili olarak Atatürk ilke ve inkılaplarına ilişkin kavramların öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır.
4. Programın oluşturulmasında, Sosyoloji’nin hem dünyada hem de Türkiye’deki gelişmeleri gözönünde bulundurulmuştur.
5. Program metninde, dersin genel amaçları ve sınıf amaçları verilmiştir. Ayrıca, her amaç için ölçülebilir ve gözlenebilir nitelikte davranışlar yazılmıştır.
6. Programda, amaç ve davranışların gerçekleştirilmesini sağlayacak nitelikte konu başlıkları ve alt başlıklar yer almıştır.
7. “İşleniş” bölümleri, bir üniteye özellikle vurgulanması gerekli noktaların dikkate alınması amaçlanarak hazırlanmıştır.
8. “Temel Kavramlar” bölümünde, konular işlenirken öğrencilere kazandırılması gereken kavramlar liste halinde verilmiştir.
9. “Değerlendirme Soruları” sınırlayıcı olarak değil, örnek niteliğinde sorular olarak düzenlenmiştir.
10. Bu programa uygun olarak hazırlanacak ders kitabı A4 ebadında 8-12, B5 ebadında 12-16 forma olacaktır.

SOSYOLOJİ DERSİNİN GENEL AMAÇLARI

1. Sosyolojinin konusu bilgisi.
2. Toplumun yapısını, işleyişini, değişimini ve bunların bağlı olduğu toplumsal yasaları kavrayabilme.
3. Bireyin sorunlarının, toplumun sorunlarının da bireylerle ilişkilerini (etkileşimlerini) kavrayabilme.
4. Toplumsal sorunları kavrayabilme; toplumun, ekonomik, ve kültürel kalkınmasına bilinçli bir şekilde katkıda bulunabilme.
5. Kültürün çeşitli boyutları (ne olduğu, sosyalleşmeyle ilgisi, maddi-manevi ayırımı, milli kültürün anlamı, kültürlerarası etkileşim, kültür değişmesi vb.)’ni kavrayabilme.

6. Sosyal değişmenin, toplumu bütün boyutlarıyla etkilediğini, bireylerde çeşitli uyum sorunları yaratabildiğini bunlara rağmen zorunlu ve gerekli olduğunu kavrayabilme.

7. Toplumu, geçmişiyile ilişkisi içinde tanıyabilme, içinde yaşanan durumu bilinçli bir biçimde yorumlayabilme.

8. Türk toplumunun, yapısını tanıyabilme, bugünü daha bilinçli bir şekilde yorumlayabilme.

9. Cumhuriyet'i diğer yönetim biçimlerinden ayıran üç temel ilke (çağdaşlık, laiklik ve millilik)'nin önemini kavrayabilme.

10. Milletler ailesi içinde, Türk toplumunun saygın ve onurlu bir yeri olduğu bilincini güçlendirme.

11. Toplumun, "farklılıkları kuşatan bir birlik" halinde ve demokrasi temelinde gelişip güçlenmesine katkıda bulunma.

SOSYOLOJİ DERSİNİN ÖZEL AMAÇLARI

Bu dersi başarıyla tamamlayan bir öğrenci, aşağıdaki bilgi, tutum, beceri ve davranışlara sahip olur;

1. Sosyolojinin kapsamını bilir,
2. Sosyoloji ile ilgili temel kavramların anlamını bilir,
3. Sosyolojinin insan bilimleri arasındaki yerini kavrar,
4. Bilimsel yöntemlerin sosyolojide uygulanmasının önemini kavrar,
5. Araştırma tekniklerinin sosyolojide kullanımının önemini kavrar.
6. Toplumsal yapının "ne olduğunu" (neliğini) kavrar,
7. Toplumsal ilişkinin sosyal yapı içindeki yerini kavrar,
8. "Toplumsal statü" ve "toplumsal rol"ün "ne olduğunu" kavrar,
9. "Toplumsal değerler"ın "ne olduğunu" kavrar,
10. "Toplumsal norm"un "ne olduğunu" kavrar,
11. "Toplumsal kontrol"ün "ne olduğunu" kavrar,
12. "Toplumsal sapma"nın "ne olduğunu" kavrar,
13. "Toplumsal gruplar"ın yapı ve işlevlerini kavrar,
14. "Köy"ün yapısını kavrar,
15. "Kent", "Büyük Kent", "Metropol"ün yapısını kavrar,
16. "Millet" kavramının kapsamını kavrar,

17. “Toplumsal tabakalaşma”nın “ne olduğunu” kavrar,
18. “Toplumsal tabakalaşma şekilleri”nin “yapısını” kavrar,
19. “Toplumsal hareketlilik”in “ne olduğunu” kavrar,
20. “Kültür” kavramının “ne olduğu”nu kavrar,
21. Kültürün kendisini oluşturan diğer kültürel unsurlarla arasındaki ilişkiyi kavrar,
22. Kültür’ün kazanılmasının önemini kavrar,
23. “Toplumsal kurum” kavramının anlamını bilir,
24. Kültür-toplumsal kurum ilişkisini kavrar,
25. Aile kurumunun yapısal özelliklerini kavrar,
26. Ailenin toplumsal işlevlerini kavrar,
27. Evlilik türlerini bilir,
28. Aile türlerini bilir,
29. Boşanma ve sonuçlarını kavrar,
30. Kadının toplum içindeki yerini kavrar,
31. Din kurumunun yapısını kavrar,
32. Din ve Laiklik ilişkisini kavrar,
33. Ekonominin temel kavramlarını bilir,
34. Ekonominin temel konularını kavrar,
35. Ekonomik sistemlerin özelliklerini kavrar,
36. Siyasal kurumların “ne olduğu”nu kavrar,
37. Siyasal yönetim şekillerinin “ne olduğu”nu kavrar,
38. Toplumsal değişimin yapısını kavrar,
39. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin değişmedeki rollerinin önemini kavrar.
40. Toplumsal değişme tiplerinin özelliklerini kavrar,
41. Toplumsal gelişimin unsurlarını kavrar,
42. Toplumsal çözülmenin nedenlerini kavrar,
43. Türkiye’de toplumsal gelişmeyi kavrar,

SOSYOLOJİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
ÜNİTELERİN % DAĞILIMI

Ünite Numarası	Ünitenin Adı	Ünitenin Program İçindeki Payı
I. Ünite	Sosyolojiye Giriş	% 15
II. Ünite	Toplumsal Yapı	% 35
III. Ünite	Kültür ve Toplumsal Kurumlar	% 35
IV. Ünite	Toplumsal Değişme	% 15

1. ÜNİTE: SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Amaç : 1. Sosyolojinin kapsamı bilgisi.

Davranışlar :

1. Sosyolojinin konusunun ne olduğunu söyleme/yazma.
2. “Toplum”un bilimsel olarak incelenebilirliğinin anlamını açıklama.
3. “Toplum”u konu alan diğer bilimleri sıralama.
4. Hangi sosyal olayların sosyolojinin konusu olduğunu açıklama.
5. Sosyal olgu ile sosyal olay farkını açıklama.
6. Sosyoloji biliminin temel özelliklerini açıklama.
7. Toplumun bilimsel olarak incelenmesinin nedenlerini söyleme/yazma.
8. Sosyolojinin tanımını söyleme/yazma.

Amaç : 2. Sosyoloji ile ilgili temel kavramların anlam bilgisi.

Davranışlar :

1. “Kalabalık”, “Sosyal yığın”, “Sosyal kategori” kavramlarının tanımlarını söyleme/yazma.
2. Toplum olabilme koşullarını sıralama.
3. “Toplum”un tanımını söyleme/yazma.
4. Toplumlari tarihsel gelişim süreci açısından sınıflandırma.
5. Günümüzde toplum sınıflamalarının hangi ölçütler doğrultusunda yapıldığını söyleme/yazma.

Amaç : 3. Sosyolojinin insan bilimleri arasındaki yerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Konusu açısından, verilen insan bilimlerinden birisiyle sosyolojinin benzer yönlerini açıklama.

2. Konusu açısından, verilen insan bilimlerinden birisinin sosyolojiden farklı yönlerini açıklama.

3. Sosyolojinin insan bilimleri içindeki yerini yorumlama.

Amaç : 4. Bilimsel yöntemlerin sosyolojide uygulanmasının önemini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Bilimsel yöntemin neden gerekli olduğunu örneklerle açıklama.

2. Bilimsel yöntemin temel kavramları olan ön kabuller, kesinlik, nedensellik, nesnellik vb. örneklerle açıklama.

3. Tümdengelim ve tümevarım gibi akıl yürütme ilkelerini örneklerle açıklama.

4. Bilimsel yöntemin gözlem, hipotez, deneyleme, yasa aşamalarını örneklerle açıklama.

5. Sosyolojide gözlemin özelliğini örneklerle açıklama.

Amaç : 5. Araştırma tekniklerinin sosyolojide kullanımının önemini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Araştırma tekniğinin ne olduğunu açıklama.

2. Araştırmada örneklem seçiminin gereğini açıklama.

3. Verilen bir veri toplama tekniğinin kullanılma amacını örneklerle açıklama.

4. İstatistik analizle elde edilen bilgilerden sosyolojide nasıl yararlanılabileceğini açıklama.

KONULAR:**A. Sosyolojinin Alanı**

1. Sosyolojinin konusu ve tanımı

2. Toplumun tanımı

B. Sosyolojinin Diğer Bilimlerle İlişkisi

1. Sosyoloji-Tarih

2. Sosyoloji-Psikoloji

3. Sosyoloji-Antropoloji

4. Sosyoloji-Hukuk
5. Sosyoloji-Ekonomi
6. Sosyoloji-Siyaset Bilimi
7. Sosyoloji-Coğrafya

C. Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri

1. Bilimsel yöntem

- a. Bilimsel çalışmalarda ön kabuller
- b. Bilimin nitelikleri
- c. Sosyolojinin bilim olduğunun göstergeleri
- d. Sosyolojinin insan bilimleri içindeki yeri

2. Sosyolojik araştırmada veri toplama teknikleri

- a. Anket
- b. Monografi
- c. Olay incelemesi
- d. Sosyometri vb.

İŞLENİŞ:

Bu ünite;

- Düz anlatım yöntemiyle, Sosyolojinin olgusal-sosyal olguları inceleyen-bir bilim dalı olduğu, başka deyişle, olgulara dayandığı, olanı olduğu gibi incelediği, değer yargıları vermediği, yani normatif bir etkinlik olmadığı, pozitif bir özellik taşıdığı vurgulanmalıdır.

- Sosyal olay, sosyal olgu terimleri arasındaki fark; ilkinin tekil ve somut olduğu, ikincinin soyutlama ve genelleme yoluyla elde edildiği ve bir süreci ifade ettiği belirtilmelidir.

- Sosyolojinin, konusuna giren olayları bilimsel yöntemle araştırdığı belirtilmelidir. Karşılaştırma yöntemiyle, ayrıca, topluma ve toplum olaylarına bakış açısı ortaya konulmalı, ele alış biçimi bakımından diğer bilimler arasındaki fark açıklanmalıdır.

- Sosyolojide, tarihsel açıdan bakıldığında önce kurumsal çalışmaların yapıldığına, daha sonraları alan çalışmalarına yönelindiğine işaret edilmelidir.

- Kuramsal çalışmalarda, makro yaklaşımın önem kazandığı, bunda temel ilkenin toplumu bütünlüğü içinde kavramak olduğu, bu tutumun bir dönemin toplumsal bunalımlarına çare aramak amacından kaynaklandığı, bunalıma da ancak toplumun bütünü incelenerek çözüm bulunabileceği, düşüncesine dayandığı belirtilmelidir.

- Sosyal olayların karmaşık yapısı, bütünlüğe ulaşmanın zorluğu, bunun araştırmacıları mikro yaklaşıma yönelttiği, giderek alan çalışmalarının önem kazandığı verilmelidir.

- Toplum olabilme koşulları anlatılırken, belirli bir toprak parçası (yurt)'na sahip olma, birlikte yaşama isteği taşıma değişmeye rağmen süreklilik, ortak kültür vb. noktalara değinilmelidir.

- Sosyolojinin diğer insan bilimleriyle ilişkisi verilirken benzerlikler, farklılıklar ve aralarındaki ilişkiler gözönünde bulundurulmalıdır.

- Sosyolojide tündengelimnin hipotezlerin kurulmasında ve kuramların gelişmesindeki rolü açıklanmalıdır. Kuramların da sosyal olayların açıklanışındaki işlevi vurgulanmalıdır. Tümevarım açıklanırken, bilimsel yöntemin aşamaları (gözlem, hipotez, deneyleme ve yasa)'na değinilmelidir. Ayrıca gözlemin sosyolojideki önemine değinilerek, bu bilime özgü gözlem yolları (katılımlı, katılımsız gözlem) örnekle açıklanmalıdır.

- Sosyolojik çalışmalarda, sosyal yapı ve sasyol değişme açısından araştırma yapmanın gerekliliği özellikle vurgulanmalıdır.

- Türkiye'de Sosyolojinin gelişimi ve tarihçesi ile ilgili bir okuma parçası bu ünitenin sonuna konularak öğrencinin bilgilenmesi sağlanmalıdır. Kaynakçada konu ile ilgili literatüre yer verilmelidir.

TEMEL KAVRAMLAR :

Sosyoloji	Araştırma teknikleri
Toplum	Anket
Toplumsal olgu	Monografi
Toplumsal yığın	Sosyometri
Toplumsal kategori	İstatistik
Deneyysel yöntem	Örnekleme

DEĞERLENDİRME SORULARI :

1. Toplum halinde yaşamak bir zorunluluk mudur? Niçin?
2. Sosyolojinin konusu nedir? Açıklayınız.
3. Sosyolojinin toplum olaylarına bakış açısını yorumlayınız.
4. İnsanla ilgili her olay niçin sosyolojinin konusu değildir? Açıklayınız.
5. Toplum olaylarına sosyolojinin bakış açısı ile hukukun başık açısını karşılaştırınız.
6. Konuları açısından Sosyoloji ile Psikoloji arasındaki farkı açıklayınız.
7. Toplum halinde yaşamak, insana neler kazandırmıştır? Açıklayınız.
8. Monografi tekniğinin sonuçlarından nasıl yararlanılabileceğini örnekle açıklayınız.

II. ÜNİTE: TOPLUMSAL YAPI

Amaç : 6. Toplumsal yapının ne olduğunu (neliğini) kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Yapı” ve “toplumsal yapı”nın ne olduğunu örneklerle açıklama.
2. Toplumsal yapının hangi şekillerde ele alınabileceğini örneklerle açıklama.
3. Fiziki yapı (coğrafi mekan, topluluğun büyüklüğü, küçüklüğü vb.) açısından toplumsal yapıyı açıklama.
4. Nüfus (demografi) açısından toplumsal yapıyı açıklama.
5. Toplumsal ilişkiler açısından “sosyal yapı”yı açıklama.
6. Kültürel açıdan toplumsal yapıyı açıklama.
7. Tabakalaşma açısından toplumsal yapıyı açıklama.
8. Toplumsal sistemin özelliklerini açıklama.
9. Toplumsal yapı içinde yer alan sistemlerin birbirleriyle etkileşimlerini örneklerle açıklama.
10. Toplumsal değişimin anlamını açıklama.
11. Değişmeye rağmen toplumsal yapının sürekliliğinin anlamını açıklama.

Amaç : 7. Toplumsal ilişkinin sosyal yapı içindeki yerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal ilişki”nin ne olduğunu örneklerle açıklama.
2. Toplumsal ilişkinin gerçekleştiği alanları örneklerle açıklama.
3. Toplumsal ilişkilerin nasıl bir ilişkiler sistemi oluşturduğunu açıklama.
4. Toplumsal ilişkinin özelliklerini örneklerle açıklama.
5. Toplumsal ilişkilerin işlevlerini açıklama.
6. Davranış kalıbını açıklama.
7. Toplumsal yapı içinde ilişkilerin nasıl bir davranış kalıbı oluşturduğunu açıklama.

Amaç : 8. “Toplumsal statü” ve “toplumsal rol”ün “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Bireyin toplumdaki yerinin belirlenmesinde etkili olan “toplumsal statü” ve “toplumsal rol”ün anlamını açıklama.
2. Statü ve rol ilişkisini örneklerle açıklama.
3. Rollerin statülerce nasıl belirlendiğini örneklerle açıklama.

4. Statü ve rol ile toplumsal ilişki arasındaki bağlantıyı açıklama.
5. Statü ve rol ile toplum yapısı arasındaki ilişkiyi açıklama.
6. Toplumsal statüleri sınıflandırmayı örneklerle açıklama.
7. Statü ve rolün toplumlara ve kültürlerle göre nasıl değişebileceğini örneklerle açıklama.
8. Bir toplumsal statünün diğer toplumsal statüleri ile ilişkisini açıklama.
9. Bireyin nasıl birden fazla statüsünün olabileceğini örneklerle açıklama.
10. Farklı statülere göre farklı rollerin nasıl benimsendiğini örneklerle açıklama.
11. “Anahtar statü”, “anahtar rol” kavramlarını örneklerle açıklama.
12. “Rol çatışması”nı örneklerle açıklama.
13. Açık olmayan rollerle, sürekli olmayan rollerin rol çatışmasına nasıl neden olduğunu açıklama.
14. Davranış biçimi ile rol ilişkisini açıklama.
15. Davranış biçimi ile statü arasındaki ilişkiyi açıklama.
16. Rol çatışmasının yaratacağı bunalımı giderebilme yollarını açıklama.

Amaç : 9. “Toplumsal değerler”in “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal değer”in ne olduğunu açıklama.
2. Toplumsal değerlerin maddi ve manevi açılarından nasıl ele alınabileceğini örneklerle açıklama.
3. Toplumsal değerlerin toplumsal yapı ve toplumsal düzen açısından önemini açıklama.
4. Toplumsal değerlerin nasıl oluştuğunu açıklama.
5. Toplumsal değerlerin işlevlerini açıklama.
6. Toplumsal değerlerin yavaş değişmesinin nedenini açıklama.
7. Toplumsal değerlerin, toplumlara ve gruplara göre nasıl değiştiğini örneklerle açıklama.
8. Toplumsal değerlerin toplumsal ilişkilerdeki rolünü açıklama.
9. Grupların ve kurumların toplumsal değerlerle ilişkisini açıklama.
10. Statülerin belirlenmesinde toplumsal değerlerin işlevini açıklama.
11. Toplumsal kimliğin oluşmasında değerlerin işlevini açıklama.

Amaç : 10. “Toplumsal norm”un “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal norm”ün ne olduğunu açıklama.
2. Toplumsal norm türlerini açıklama.
3. Normların toplumsal işlevlerini açıklama.
4. Toplumsal düzen açısından normların önemini açıklama.
5. Toplumsal ilişkilerde normların işlevlerini açıklama.
6. Sosyal uyumla normlar arasındaki ilişkiyi açıklama.
7. Normların toplumsal değerlerle ilişkisini açıklama.

Amaç : 11. “Toplumsal Kontrol”ün “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal Kontrol”ün ne olduğunu açıklama.
2. Toplumsal kontrolün amacını açıklama.
3. Toplumsal kontrol türlerini örnekle açıklama.
4. Toplumsal kontrolün işlevlerini açıklama.
5. Toplumsal kontrolün gruplar, kurumlar, statü ve rollerle ilişkisini açıklama.
6. Toplumsal kontrolün toplumsal yapı ve düzen açısından önemini açıklama.
7. Toplumsal kontrolün normların yaptırım gücü ile ilişkisini açıklama.
8. Toplumsal kontrol’ün, toplumsal ilişkileri düzenlemedeki rolünü açıklama.
9. Toplumsal kontrolün bireyler üzerindeki etkisinin niteliğini açıklama.

Amaç : 12. “Toplumsal sapma”nın “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal sapma”nın ne olduğunu açıklama.
2. Normlar üzerinde uyuma ve uyuşmazlığın ne olduğunu açıklama.
3. Psikolojik nedenlere dayanan sapma davranışlarının örnekle açıklama.
4. Sosyal etkenlere dayanan sapma davranışlarını örnekle açıklama.
5. Kültür çatışması ve grup farklılıklarının sapma davranışlarına etkilerini açıklama.
6. Sosyalleşme sürecinin sapma davranışları ile ilişkisini açıklama.
7. Sosyalleşme sürecinin sapma davranışları ile ilişkisini açıklama.
8. Hızlı değişimin sapma davranışları ile ilişkisini açıklama.

9. “Toplumsal kimlik”in sapma davranışları ile ilişkisini açıklama.

Amaç : 13. “Toplumsal grup”ların yapı ve işlevlerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal grup”un ne olduğunu açıklama.
2. Toplumsal grupların genel özelliklerini açıklama.
3. Toplumsal grupların işlevlerini örnekle açıklama.
4. Toplumsal gruplarda toplumsal ilişkilerin rolünü açıklama.
5. Toplumsal gruplarda statü ve rol ilişkilerini örnekle açıklama.
6. Toplumsal grubun yapısını açıklama.
7. Grupların toplum yapısı ile ilişkisini açıklama.
8. Toplumsal grupları özelliklerine göre sınıflandırma.
9. Grupların nicelik ve nitelik bakımından farklılığını örnekle açıklama.

Amaç : 14. “Köy”ün yapısını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Köy-öncesi döneminin özelliklerini maddeler halinde açıklama.
2. Toprağa yerleşmenin önemini açıklama.
3. Köy toplumsal yapısının özelliklerini açıklama.
4. Köyde toplumsal değişimin özelliğini açıklama.
5. Türkiye’de köy toplumsal grubunun sorunlarını örnekle yorumlama.

Amaç : 15. “Kent”, “Büyük Kent”, “Metropol”ün yapısını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Kent yaşantısına geçişin nedenlerini açıklama.
2. Kent toplumsal grubunun özelliklerini açıklama.
3. Kentin toplumsal yapısını açıklama.
4. Günümüzde kentleşme olgusunun nedenlerini açıklama.
5. Kentleşme-sanayileşme ilişkisini yorumlama.
6. Sağlıksız kentleşme ve doğurduğu sorunları açıklama.
7. Kent yaşamında hızlı toplumsal değişimin varlığını örnekle açıklama.
8. “Metropolleşme” olgusunu açıkama.
9. Metropollerin yapısal özelliklerini açıklama.

Amaç : 16. “Millet” kavramının kapsamını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Bir toplumsal grup olarak milletin özelliklerini açıklama.
2. Milleti meydana getiren unsurlar (toprak birliği, soy birliği, ekonomik birlik, tarih, dil, din, kültür, ülkü birliği)’i açıklama.
3. Milliyetçilik kavramının ne olduğunu açıklama.
4. Atatürk’ün millet anlayışını açıklama.
5. Atatürk’ün milliyetçilik anlayışını açıklama.
6. Atatürk’ün halkçılık anlayışını açıklama.
7. “Milli birlik”in sağlanmasının, toplumun devamlılığı açısından önemini açıklama.

Amaç : 17. “Toplumsal tabakalaşma”nın “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal tabaka” ve “Toplumsal tabakalaşma” kavramlarını açıklama.
2. “Toplumsal sınıf” kavramını örnekle açıklama.
3. Tabaka ve sınıf kavramları arasındaki farkları örnekle açıklama.
4. “Tabakalaşma piramidi”ni açıklama.
5. Tabakalar (alt, orta, üst)’in genel özelliklerini açıklama.

Amaç : 18. Toplumsal tabakalaşma şekillerinin yapısını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Kapalı tabakalaşma”nın ne olduğunu açıklama.
2. Kapalı tabakalaşmanın genel özelliklerini belirtme.
3. “Yarı kapalı tabakalaşma”nın ne olduğunu açıklama.
4. Yarı kapalı tabakalaşmanın genel özelliklerini belirtme.
5. “Açık sınıf tabakalaşması”nın ne olduğunu açıklama.
6. Açık sınıf tabakalaşmanın genel özelliklerini belirtme.
7. Açık sınıf tabakalaşması örneği olarak demokratik toplumların tabakalaşma yapısını açıklama.

Amaç : 19. “Toplumsal hareketlilik”in “ne olduğunu” kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Toplumsal hareketlilik”in ne olduğunu açıklama.

2. “Dikey hareketlilik”in ne olduğunu açıklama.
3. Dikey hareketliliği artıran etkenler ‘eğitim, statülerin yasal nitelik kazanması, gü vb.)’in rolünü açıklama.
4. Dikey hareketliliğin toplumsal sonuçlarını örnekle açıklama.
5. Yatay hareketlilik’in ne olduğunu açıklama.
6. Yatay hareketlilik türlerini sıralama.
7. Toplumsal yapıda yatay hareketliliği örnekle açıklama.
8. Coğrafi mekan’da yatay hareketliliği örnekle açıklama.
9. Coğrafi hareketlilik (göçler)’in nedenlerini açıklama.
10. Göçlerin oluşturduğu toplumsal sonuçları açıklama.
11. Toplumsal hareketlilik ile toplumsal değişme arasındaki ilişkiyi örnekle açıklama.

KONULAR :

A. Toplumsal Yapı ve Toplumsal İlişkiler

1. Toplumsal yapı
2. Toplumsal ilişkiler
3. Toplumsal ilişki ile ilgili temel kavramlar
 - a. Toplumsal statü ve roller
 - b. Toplumsal değerler
 - c. Toplumsal normlar
 - d. Toplumsal kontrol
 - e. Toplumsal sapma.

B. Toplumsal Gruplar

1. Toplumsal grup ve özellikleri
2. Toplumsal grup çeşitleri
3. Toplumsal grup örnekleri
 - a. Köy-öncesi ve köy
 - b. Kent ve metropoller
 - c. Millet

C. Toplumsal Tabakalaşma ve Toplumsal Hareketlilik

1. Toplumsal tabakalaşma

2. Toplumsal tabakalaşma türleri
 - a. Kapalı tabakalaşma
 - b. Yarı kapalı tabakalaşma
 - c. Açık sınıf tabakalaşma
3. Toplumsal hareketlilik
4. Toplumsal hareketlilik türleri
 - a. Dikey hareketlilik
 - b. Yatay hareketlilik

Bu ünite de yer alan Atatürkçülükle İlgili Konular:

- Atatürk'ün Millet Anlayışı
- Atatürk'ün Milliyetçilik Anlayışı
- Atatürk'ün Halkçılık Anlayışı

İŞLENİŞ :

Bu ünite de;

- Düz anlatım yöntemiyle, toplumun çeşitli yönleri dikkate alınarak sosyal yapının temel unsurları açıklanmalıdır. Fiziki yapı, demografik yapı, ilişki yapısı, kültürel yapı örneklerle verilmeli, birbirleriyle ilişki içinde meydana getirdikleri bütünlüğün sosyal yapı olduğu vurgulanmalıdır.

- Toplumsal tabakalaşma açıklanmalı, bunun toplumsal yapıyı belirleyen temel etkenlerden biri olduğu belirtilmelidir.

- Toplumsal sistem örnekle açıklanmalı, sonra sistem ve alt sistemler arasındaki bağlantı; ardında da, bunların toplumsal yapı ile ilişkisi ortaya konulmalıdır.

- Düz anlatım ve tartışma yöntemleri birlikte uygulanarak; toplumsal değişimin sürekliliği, maddi ve maddi olmayan kültür unsurlarının değişme hızının aynı olmadığı, ikincilerin değişme hızının daha düşük yani bir “kültürel gecikme”nin söz konusu olduğu açıklanmalıdır. Ayrıca, toplumsal yapıda sürekli değişme olmasına rağmen, yapının varlığını koruduğu, başka bir deyişle toplumsal yapının hem değiştiği hem de süreklilik özelliği taşıdığı vurgulanmalıdır.

- Toplumsal ilişkilerin toplumsal yapı ile bağı kurulmalı, bu ilişkilerin toplumsal yapının temel dayanaklarından biri olduğu belirtilmelidir. Ayrıca, toplumsal ilişkiler açıklandıktan sonra, bunları belirleyen, düzenleyen, denetleyen (statü, rol, değerler, normlar, toplumsal kontrol vb.) etkenler verilmelidir.

- Toplumsal ilişkiler açıklanırken, davranış kalıbının işlevi verilmeli; “aynı davranışta bulunan insanların sürekli yinelemeler yoluyla biçimlendikleri, düşünceler ve hareketlerdeki bu yinelenişlerin bir kültürel örüntü oluşturduğu” anlatılmalıdır.

- Karşılaştırma yoluyla toplumsal davranışın ne olduğu açıklanarak normlarla karşılıklı ilişkisi örneklerle açıklanmalıdır.

- Değerlerin oluşması ve değişmesi, toplumun kurumları (hukuk, ahlak, din vb.)'yle ilişkileri gözönünde bulundurularak açıklanmalıdır. Herhangi bir kurumda şekillenen bir değer zamanla toplumsal bir değer biçimini kazandığı gibi değerini yitirebileceğini de vurgulanmalıdır. Maddi kültür unsurlarından meydana gelen değişmelerin değerler sisteminde nasıl şekillendiği örneklerle verilmelidir. Değerler sisteminin de maddi kültür unsurları üzerinde etkileri açıklanmalıdır.

- Değerler, normlar toplumsal kontrol konuları, birbirleriyle ilişkileri, birbirlerine etkileri ve toplum düzenini sağlamadaki rolleri dikkate alınarak, örneklerle anlatılmalıdır. Sapma davranışlarının ortaya çıkış nedenleri (psikolojik nedenler, sosyal nedenler, kültür çatışması, grup farklılığına dayanan nedenler vb.)'i belirtilerek örneklerle açıklanmalıdır.

- Tartışma yöntemiyle, Türkiye'de Köy toplumsal grubu anlatılırken sosyal hareketlilik (mobilité) nedenleri vurgulanmalı, bu olgu hem köy hem kent, hem de uluslararası boyutuyla ele alınmalıdır. Bu çerçevede "göç", "kentleşme", "çevre kirliliği", "gecekondulaşma" vb. sorunlar üzerinde durulmalıdır.

- Millet oluşturan unsurların bir bütün içinde anlamlı oldukları, hiçbirinin tek başına milleti oluşturmaya yetmeyeceği vurgulanmalıdır. Bu unsurlardan bazılarının tarihsel süreç içinde o milleti meydana getirmiş olabileceği, başka bir deyişle her milletin kendine özgü ve sentez sonucu oluştuğu açıklanmalıdır. Ayrıca, Atatürk'ün "millet", "milliyetçilik" ve "halkçılık" anlayışı da verilmelidir.

- Tabakalaşma konusu açıklanırken farklı tabakalaşma sınıflamaları (kölelik, kast sistemi, mülkiyet sistemi, sınıf sistemi vb.)'i olduğu belirtilmelidir.

TEMEL KAVRAMLAR :

Demografi	Davranış kalıbı, biçimi
Toplumsal yapı	Değerler
Toplumsal ilişki	Normlar
Toplumsal grup	Tabakalaşma
Toplumsal kontrol	Toplumsal hareketlilik
Toplumsal sapma	
Statü ve rol	

DEĞERLENDİRME SORULARI :

1. Toplumun fizik yapısını açıklayınız.
2. Nüfus yapısını bilmenin toplumsal açıdan önemini tartışınız.
3. Toplum yapısının değişebilme ve süreklilik özelliklerini açıklayınız.
4. Etkileşme olmadan toplumsal ilişki olabilir mi? Açıklayınız.
5. Statü ve rol arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
6. Statü ile davranış biçimi ilişkisini açıklayınız.

7. Değerlerle normlar arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
8. Normların yaptırım gücü ne zaman hissedilir? Örnekle açıklayınız.
9. Toplumsal grupların işlevlerini örnekle açıklayınız.
10. Küçük gruba bir örnek vererek yapısını açıklayınız.
11. Köy ve kent gruplarını ilişkiler açısından karşılaştırınız.
12. Milleti oluşturan unsurlar arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
13. Tabaka ve toplumsal sınıf kavramlarını ayrıca özellikleri yönünden karşılaştırınız.

14. Dikey hareketliliği bir örnekle açıklayınız.

III. ÜNİTE: KÜLTÜR VE TOPLUMSAL KURUMLAR

Amaç : 20. Kültür kavramının “ne olduğu”nu kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Kültür kavramını örnekle açıklama.
2. Kültürün maddi ve maddi olmayan yanlarını örnekle açıklama.
3. Kültürün maddi ve maddi olmayan yanları arasındaki ilişkiyi açıklama.
4. Kültürün milli ve evrensel boyutlarını açıklama.
5. “Kültürel gecikme”nin ne olduğunu açıklama.
6. “Alt kültür” ün anlamını açıklama.
7. Alt kültürün milli kültür ile ilişkisini açıklama.
8. Kültürün temel işlevlerini açıklama.

Amaç : 21. Kültürün, kendisini oluşturan kültürel unsurlarla arasındaki ilişkiyi kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Kültürün toplumsallık, öğrenilirlik, tarihsellik, süreklilik, görelilik özelliklerini açıklama.
2. Örf ve adeti örnekle açıklama.
3. Örf ve adetin kültür içindeki yerini örnekle açıklama.
4. Kültürün davranış biçimi ile ilişkisini açıklama.
5. Kültürün dil ile ilişkisini açıklama.
6. Kültürün eğitim ile ilişkisini açıklama.
7. Sanat-kültür ilişkisini örnekle açıklama.

8. Kültürün hem zamanla, hem de toplumdan topluma nasıl değiştiğini açıklama.

9. Kültür, dil, sanat konularında Atatürk’ün görüşlerini yorumlama.

Amaç : 22. Kültürün kazanılmasının önemini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Kültüre katılmanın anlamını örnekle açıklama.
2. Kültürü katılma şekillerini örnekle açıklama.
3. Sosyalleşmenin anlamını açıklama.
4. Sosyalleşme-kültür ilişkisini açıklama.
5. Sosyalleşmede etkili olan temel sosyal kurumlar (aile, okul, ekonomi, din vb.)’in işlevlerini açıklama.
6. Kültür-kışilik ilişkisini açıklama.
7. “Kültürel kimlik” kavramını örnekle açıklama.
8. “Kültürel benzeşme”, “kültürel farklılık” kavramlarını örnekle açıklama.
9. “Kültürleme”, “kültürlenme”, “kültürleşme” kavramlarını örnekle açıklama.
10. “Kültür emperyalizmi”, “kültürel yozlaşma” kavramlarını örnekle açıklama.
11. Atatürk’ün bu konulardaki görüşlerini açıklama.

Amaç : 23. “Toplumsal kurum” kavramının anlam bilgisi.

Davranışlar :

1. “Kurum”un ne olduğunu söyleme/yazma.
2. Kurumun yapısal özelliklerini sıralama.
3. Toplumsal kurumun anlamını söyleme/yazma.
4. Toplumsal kurumları sıralama.
5.  rg tlenmenin anlamını söyleme/yazma.

Amaç : 24. Kültür-toplumsal kurum ilişkisini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Toplumsal kurumun madi ve maddi olmayan unsurlarını açıklama.
2. Toplumsal kurum-örgütlenme ilişkisini açıklama.
3. Toplumsal kurumun kültürle ilişkisini açıklama.

Amaç : 25. Aile kurumun yapısal özelliklerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Ailenin niteliğini açıklama.
2. Ailenin toplumsal yapısını açıklama.
3. Tarihte ve günümüzde aile ve akrabalık ilişkilerini açıklama.
4. Ailede dayanışmanın önemini açıklama.
5. Toplum yapısında meydana gelen köklü değişimlere bağlı olarak aile yapısındaki değişimleri açıklama.

Amaç : 26. Ailenin toplumsal işlevlerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Ailenin, insan soyunun devamını sağlama işlevini açıklama.
2. Aile bireylerini temel ihtiyaçlarını karşılama görevini açıklama.
3. Eğitim görevini açıklama.
4. Kültürün taşıyıcılığı görevini açıklama.
5. Ailenin sosyalleşmedeki rolünü açıklama.

Amaç : 27. Evlilik türleri bilgisi.

Davranışlar :

1. Evliliğin anlamını söyleme/yazma.
2. Evlilik biçimlerini sınıflandırma.
3. İçten evlenme (Endogami)'nin ne olduğunu söyleme/yazma.
4. Dıştan evlenme (Ekzogami)'nin ne olduğunu söyleme/yazma.
5. Tek eşlilik (Monogami)'in ne olduğunu söyleme/yazma.
6. Çok eşlilik (Poligami)'in ne olduğunu söyleme/yazma.
7. Yerleşilen yere göre evlilik çeşitlerini (Matrilokal, Patrilokal, Neolokal) sıralama.
8. Evlilik türleriyle toplumun yapısı arasındaki ilişkiyi belirtme.
9. Günümüzde evlilik anlayışının ne olduğunu belirtme.

Amaç : 28. Aile türleri bilgisi.

Davranışlar :

1. Aile türlerini sınıflandırma.
2. Büyüklüklerine göre (büyük-küçük) aile tiplerinin özelliklerini sıralama.

3. Otoriteye göre (babaerkil-anaerkil) aile tiplerinin özelliklerini sıralama.
4. Günümüzdeki çekirdek ailenin özelliklerini sıralama.
5. Çekirdek ailenin toplum yapısı içindeki yerini belirtme.

Amaç : 29. Boşanma ve sonuçlarını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Boşanmanın ne olduğunu açıklamak.
2. Tarihsel süreçte boşanmanın varlığını örneklerle açıklamak.
3. Medeni Kanun'a göre boşanma nedenlerini açıklamak.
4. Boşanmanın, eşler üzerindeki etkilerini açıklamak.
5. Boşanmanın, çocuklar üzerindeki etkilerini açıklamak.
6. Boşanmanın, toplumsal sonuçlarını açıklamak.
7. Boşanmayı güçleştiren toplumsal kuralları açıklamak.

Amaç : 30. Kadının, toplum içindeki yerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Geçmişten günümüze kadının toplum içindeki rolünü örneklerle açıklamak.
2. Kadının aile içindeki işlevlerini açıklamak.
3. Kadının ekonomik hayattaki rollerini açıklamak.
4. Atatürkçü düşüncede kadının yerini açıklamak.
5. Medeni Kanun'un kadına tanıdığı sosyal, siyasal ve ekonomik hakları örneklerle açıklamak.

Amaç : 31. Din kurumunun yapısını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Sosyolojide din olgusunun ele alınış biçimlerini açıklamak.
2. Sosyolojide dinin kökeni ile ilgili totemizm animizm, naturizm, monoteizm, politeizm gibi görüşleri açıklamak.
3. Dinin toplumsal ve psikolojik işlevlerini açıklamak.
4. Geçmişten günümüze din ve toplumsal düzen ilişkisini açıklamak.

Amaç : 32. Din ve laiklik ilişkisini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Laikliğin anlamını açıklamak.
2. Din ve laiklik ilişkisini örneklerle açıklamak.

3. Atatürkçü düşüncede laiklik anlayışını açıklama.
4. din ve vicdan hürriyetinin önemini açıklama.
5. Anayasa’da yer aldığı şekliyle laiklik kavramını açıklama.

Amaç : 33. Ekonominin temel kavramları bilgisi.

Davranışlar :

1. Ekonominin tanımını söyleme/yazma.
2. Ekonominin temel kavramları (ihtiyaç, mal, hizmet vb.)’nı sıralama.
3. Verilen bir temel kavramın tanımını söyleme/yazma.
4. İhtiyaçları belirleyen kültürel etmenlerin neler olduğunu söyleme/yazma.
5. Ekonomide rasyonelliğin tanımını söyleme/yazma.

Amaç : 34. Ekonominin temel konularını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Ekonominin verilen ana unsurlarından birisini örnekle açıklama.
2. Üretimin verilen ana unsurlarından birisini, örnekle açıklama.
3. Tüketim mallarını sınıflama.
4. Tüketimi belirleyen kültürel etmenleri örnek vererek açıklama.
5. Enflasyon, devalüasyon ve deflasyon kavramlarını karşılaştırmalı olarak açıklama.
6. Tasarruf şekillerini açıklama.
7. Tasarrufların iyi değerlendirilmesinin önemini açıklama.
8. Milli gelirin dağılım şekilleri olan fonksiyonel ve bireysel dağılımı açıklama.
9. Fonksiyonel dağılımında alınan pay çeşitleri olan rant, faiz, kar ve ücretin “ne olduğu”nu açıklama.
10. Mesleki ve teknik iş bölümünü örnek vererek açıklama.
11. İş birliğinin önemini örnekle açıklama.

Amaç : 35. Ekonomik sistemlerin özelliklerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Ekonomik sistem” kavramını tanımlama.
2. Ekonomik sistemler (kapitalizm, sosyalizm, karma ekonomi)’i sıralama.
3. Verilen bir ekonomik sistemin temel ilkelerini maddeler halinde açıklama.

4. Verilen bir ekonomik sistemin yetersizliklerini maddeler halinde açıklama.
5. Atatürk'ün ekonomik sistemlerle ilgili görüşlerini açıklama.
6. Ekonomik sistemlerin temel sonuçlarını maddeler halinde açıklama.

Amaç : 36. Siyasal kurumların “ne olduğu”nu kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Siyaset kavramının ne olduğunu açıklama.
2. Siyasal kurumlar (devlet, hükümet parlamento vb.) sıralama.
3. Egemenliğin meşruiyet (haklılık)’ini açıklama.
4. Devlelt kavramının ne olduğunu açıklama.
5. Vatan, halk, otorite gibi, devletlerin temel unsurlarını açıklama.
6. Devletin temel işlevlerini açıklama.
7. Hükümet kavramını açıklama.
8. Devlet-hükümet ilişkisini örnekle açıklama.
9. Hükümetlerin oluşumunu açıklama.
10. Parlamentonun anlamını açıklama.
11. Siyasal partilerin amaçlarını açıklama.
12. Çağdaş devlet anlayışı yönünden siyasal partilerin işlevlerini örnekle açıklama.
13. Seçim sistemlerinin özelliklerini açıklama.
14. Propagandanın siyasal hayattaki işlevini açıklama.
15. İletişim araçlarının demokrasinin kurumlaşması açısından önemini açıklama.

Amaç : 37. Siyasal yönetim şekillerinin “ne olduğu”nu kavrayabilme.

Davranışlar :

1. “Siyasal yönetim” kavramını açıklama.
2. Siyasal yönetmi şekillerini sıralama.
3. Siyasal yönetim şekillerinin genel özelliklerini maddeler halinde açıklama.
4. Demokrasi kavramını açıklama.
5. Özgürlük kavramını açıklama.
6. Eşitlik kavramını açıklama.
7. Adalet kavramını açıklama.

8. Özgürlük kavramının demokrasi açısından önemini örneklerle açıklama.
9. Eşitlik kavramının demokrasi açısından önemini örneklerle açıklama.
10. Adalet kavramının demokrasi açısından önemini örneklerle açıklama.
11. Bu kavramlar arasındaki ilişkiyi açıklama.
12. “Kuvvetler ayrılığı” ilkesini açıklama.
13. Demokratik yönetimlerde kuvvetler ayrılığı ilkesinin önemini açıklama.
14. Bu yönetimlerde insanın varlığına, hakları ve özgürlüklerine verilen önemi açıklama.
15. Atatürkçü düşüncede insanlık, hak ve sorumluluk kavramlarını açıklama.
16. Atatürkçülüğün önemini açıklama.
17. Atatürkçülüğün “bütünlük” niteliğini açıklama.
18. “Atatürkçülüğün yabancı ideolojilerle niçin açıklanamayacağı”nı yorumlama.

KONULAR:

A. Kültür

1. Kültürün anlamı
2. Kültürün özellikleri
3. Kültürün işlevleri
4. Kültürün kazanılması

B. Toplumsal Kurumlar

1. Toplumsal kurumun anlamı
2. Kültür-toplumsal kurum ilişkisi
3. Toplumsal kurumlar (aile, din, ekonomi, siyaset vb.)’nı çeşitleri

C. Aile ve Akrabalık

1. Temel kurum olarak aile
 - a. Ailenin anlamı
 - b. Aile ve akrabalık
 - c. Ailenin özellikleri
 - d. Ailenin temel işlevleri
2. Evlilik türleri
3. Aile türleri

4. Boşanma ve sonuçları
5. Kadının toplumsal yeri

D. Din

1. Sosyolojik açıdan din
2. Din ve toplumsal düzen
3. Din ve laiklik

E. Ekonomik

1. Ekonominin anlamı
2. Ekonominin temel unsurları
 - a. Üretim (doğa, emek, sermaye, teşebbüs)
 - b. Tüketim
 - c. Bölüşüm
3. Ekonomik sistemler

F. Siyaset

1. Siyasetin anlamı
2. Siyasetin temel kavramları
3. Siyasal yönetim şekilleri
4. Atatürkçü düşünce sistemi
 - a. “Bütünlük niteliği”
 - b. “Yabancı ideolojiler”den farkı

Bu üniteye yer alan Atatürkçülükle ilgili konular

- Atatürk'ün kültür konusundaki görüşleri
- Atatürkçü düşüncede Türk Kadınının yeri
- Atatürkçü düşüncede laiklik anlayışı
- Din ve vicdan hürriyeti
- Anayasadaki laiklik kavramı
- Atatürk'ün ekonomik sistemlerle ilgili görüşleri
- Atatürkçü düşüncede insanlık, hak ve sorumluluk
- Atatürkçülüğün önemi
- Atatürkçülüğün bütünlük niteliği
- Atatürkçülüğün yabancı ideolojilerden farkı (27.4.1998/64 TTKK)

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

Düz anlatım yöntemiyle kültürün çok anlamlı ve geniş kapsamlı bir kavram olduğu, sosyolojik anlamda tanımlama gücünün bu durumdan kaynaklandığı belirtilmelidir. Bu çerçevede, maddi ve maddi olmayan, objektif-subjektif boyut, kültür-uygarlık gibi ayrımların yapay bir nitelik taşıdığı, aslında bir kültür ögesinde bu özelliklerin birlikte görülebileceği vurgulanmalıdır. Bu tür ayrımların, kültür kavramının içeriğini kavramak için yapıldığı unutulmamalıdır.

- Kültürün özellikleri belirtilirken toplum halinde yaşamaktan doğduğu, eğitim ve öğretim yoluyla sonradan kazanıldığı, devamlılık gösteren bir süreç olduğu, toplumlara göre değişen özellikler gösterdiği, ayrıca bir toplumda bile sürekli değiştiği vurgulanmalıdır.

- Davranış kalıplarının kültürün oluşumundaki işlevi örneklerle verilmelidir.

- Dil, sanat, eğitim vb. kurumlarla kültür arasında karşılıklı ilişki (etkileşim) olduğu örnekle açıklanmalıdır. (Örneğin, dil hem bir kültür ürünüdür, hem de diğer kültür ürünlerinin devamını sağlar. Sanat eseri, belirli bir kültür içinde yetişen sanatçı tarafından ortaya konur. Ama o kültürün özelliklerini kuşaklar boyunca taşır, vb.)

- Örf, adet, gelenek ve göreneklerin “kökleşmiş kültür içerikleri” anlamına geldiği, kültürel unsurların kuşaklar boyu sürekliliğini sağlayan ögeler olduğu vurgulanmalıdır.

- Kültürün kazanılmasının gerekliliği, bireyin sosyalleşmesinin hem toplum, hem de kültür açısından taşıdığı önem belirtilmelidir.

- Kültürler arası etkileşimin varlığı, bu tür ilişkilerle onların yeni sentezlere ulaştıkları, alınan kültür öğelerinin zamanla benimsendiği, ancak zıt değerlere dayanan anlayışların varlığının böyle bir sentezi güçleştirdiği vurgulanmalıdır.

- “Toplumsal kurum” kavramı açıklanırken, toplumsal yapı ve kültür ilişkileri dikkate alınmalı, bunlar arasındaki bağlar kurulmalıdır. Temel sosyal kurumlar işlenirken, burada kurulan bağlar korunmalıdır.

- Aile ve akrabalık konusunda, ailenin neden bir temel kurum olduğu, sosyolojik açıdan niye önem taşıdığı vurgulanmalıdır. Aile ve akrabalık anlayışında, tarih boyunca görülen farklılıklara değinilmeli, aile yapıları arasındaki ilişkiler kurularak verilmelidir. Akrabalık bağının neye göre oluştuğu belirtilmelidir. Sonunda, modern ailenin yapısal özellikleri vurgulanarak, bugünkü akrabalık anlayışının geçmiştekilerden farkı açıklanmalıdır.

- Aile-içi dayanışmanın hem birey, hem de aile birliği açısından önemi verilmelidir. Günümüz ailesinde dayanışmanın anlamı ile geçmişte görülen aile tiplerindeki dayanışmanın farkı vurgulanmalıdır. Ayrıca, boşanmanın da aile kurumu kadar eski olduğu belirtilmelidir. Çocuklarını, büyük aile tipindeki boşanmalardan etkilenmeleri ile günümüz aile tipindeki boşanmalardan etkilenmeleri arasındaki fark gösterilmelidir. Bu arada, kadının toplumdaki yeri ve fonksiyonu ile boşanma arasında bağ kurulmalıdır.

- Tarih boyunca kadının toplumsal yeri anlatılırken, Cumhuriyet döneminde kadına verilen haklar ve bunların kullanımı arasında ilişki kurulmalıdır. Bu dönem kadını, haklar açısından Batı toplumlarındaki kadınla karşılaştırılmalıdır.

- Dinin anlamı açıklanırken, sosyolojinin bunu nasıl ele aldığı vurgulanmalı, bakış açısı verilmelidir. Dinin kökeni ile ilgili yaklaşımlar, “Toplumlarda din olgusu nasıl oluşmuştur?” sorusunun karşılığı olacak şekilde -genel çizgilerle- ortaya konulmalıdır.

- Dinlerin toplumsal ve bireysel açıdan önemi ve işlevi örneklerle açıklanmalıdır. Ayrıca, toplumsal düzenle din ilişkisi belirtilmelidir.

- Laiklik kavramı ve uygulaması, üniter yapının gereği olarak Anayasa’daki anlamı ve pratiği ile, Atatürkçü düşünce çerçevesinde açıklanmalıdır.

- Ekonominin; sınırsız ihtiyaçlarla sınırlı kaynaklar arasında denge kurma çabası olduğu vurgulanmalıdır.

- İhtiyaçların hangi açılardan sınırsız, hangi açılardan sınırlı, aynı şekilde malların ve hizmetlerin hangi bakımdan sınırlı, hangi bakımdan sınırsız olabileceği örnekle açıklanmalıdır. Bunun yanında, ihtiyaçla ekonomik ihtiyaç ayrımı yapılmalıdır.

- Üretimin ne olduğu, üretim ögeleri ile açıklanmalıdır.

- Ekonominin ön kabullerinden biri olan “insanlar, sınırlı kaynaklar ile sınırsız ihtiyaçlar arasında denge sağlarken rasyonel davranırlar.” ifadesindeki rasyonelliğin anlamı açıklanmalıdır. Toplumlara, kültürlere hatta kişilere göre rasyonelitenin farklı anlamlar taşıyabileceği belirtilmelidir.

- Ekonomik sistemler verilirken, bunların temel ayrımları vurgulanmalı, açıklanmalıdır.

- Enflasyonun nedenleri ve toplumsal sonuçları örneklerle ortaya konulmalıdır.

- Çağımızda, teknik iş bölümünün gereği açıklanmalı, doğurduğu bazı olumsuzluklara rağmen varoluş nedenleri verilmelidir. Bu çerçevede ise yabancılaşmanın ne olduğu belirtilmelidir.

- Çağımızda teknik iş bölümünün gereği açıklanmalı, doğurduğu bazı olumsuzluklara rağmen varoluş nedenleri verilmelidir. Bu çerçevede işe yabancılaşmanın ne olduğu belirtilmelidir.

- İş gücünün eğitimle, özellikle örgün eğitimle ilişkisi açıklanmalıdır.

- Devletin, egemenliğin örgütlenmiş biçimi olduğu vurgulanmalıdır. Egemenliğin, tarih boyunca (sitelerden imparatorluklara, milli devletlere kadar) değişik kaynakları olabileceği açıklanmalıdır. Yine devletin otokratik ve demokratik biçimleri olabileceği söylenmelidir.

- Devletin soyut anlamı ile onu somutlaştıran boyutu (bayrak, cumhurbaşkanlığı, yasama, yürütme, yargı organları vb.) açıklanmalıdır.

- Demokrasinin genel ilkeleri verilirken, eşitlik ve özgürlük ilkelerinden birisine ağırlık verip diğerini önemsememenin, sistemin tam olmasını engelleyeceği belirtilmelidir.

- Parlamenter sistemin ve siyasi partilerin demokrasi için taşıdığı anlam açıklıkla ortaya konulmalıdır.

- Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin ayrılığının demokrasi açısından önemi belirtilmelidir.

- Laiklik ilkesinin anlamı, bu ilkenin din ve vicdan hürriyeti açısından önemi vurgulanmalıdır.

- Baskıcı yönetim biçimlerinin neden kabul edilemeyeceği örneklerle verilmeli, demokrasinin üstünlüğü nedenleriyle açıklanmalıdır.

- Temel insan haklarının neler olduğu belirtilerek, devletin bu hakların güvencesi olabilmesinin ölçütleri sıralanmalıdır.

- Sivil toplum, devletçilik, birey-devlet ilişkisi gibi günümüzde özel önem taşıyan kavramlar, ilgili yerlerde açık-bir biçimde- kullanılmalıdır.

- Egemenliğin meşrû olmasının koşullarının neler olduğu, bu açıdan çoğulcu demokrasinin önemi verilmelidir.

- Atatürkçü düşüncenin anlamı, bu çerçevede insanın hakları ve sorumlulukları, özgürlük ve eşitlik kavramlarının yeri belirtilmelidir. Bu düşüncenin bir ideoloji değil, aksine, Türkiye'nin kendine özgü şartlarında bir modernleşme programının çerçevesi olduğu vurgulanmalıdır.

- Tarih boyunca Türkiye'deki devlet geleneği, karakteristik özellikleriyle açıklanmalıdır.

TEMEL KAVRAMLAR :

Kültür	Rant
Kurum	Faiz
Alt Kültür	Kâr
Uygarlık	Ücret
Sosyalleşme	Verimlilik
Kültürleşme	İhtiyaç
Kültürel kimlik	Ekonomik ihtiyaç
Kültürel yozlaşma	Makro ekonomik olaylar
Örgüt	Mikro ekonomik olaylar
Aile	Politika
Evlilik	Devlet
Boşanma	Hükümet
Medeni Kanun	Parlamento
Din	Vatan
Laiklik	Halk
Monoteizm	Egemenlik

Politeizm	Otorite
Ataerkil	Propaganda
Anaerkil	Seçim
Ekonomi	Demokrasi
Ekonomik olay	Yönetim
Üretim	Yönetim Biçimi
Tüketim	Özgürlük
Dağıtım	Eşitlik
Milli Gelir	Adalet
Bölüşüm	Yasama
Emek	Yürütme
Sermaye	Kuvvetler Ayrılığı
Gayri Safi Milli Hasıla	Milli Egemenlik
Enflasyon	
Devalüasyon	
Deflasyon	
Arz-talep	

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Kültür nedir? Açıklayınız.
2. Kültür ve uygarlık ilişkisini açıklayınız.
3. Kültür ve dil arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
4. Sosyalleşme nedir? Açıklayınız.
5. “Kültürel kimlik” ne anlam taşır? Açıklayınız.
6. Kültür-kurum ilişkisini açıklayınız.
7. Ailenin temel işlevleri nelerdir? Açıklayınız.
8. Eş sayısına göre evlilik türleri nasıl sıralanabilir?
9. Sosyoloji din olgusunu nasıl ele alır? Açıklayınız.
10. Laiklik nedir? Açıklayınız.
11. Ekonomide rasyonelliğin tanımını yapınız?
12. Üretim nedir? Örnekle açıklayınız.
13. Enflasyonla devalüasyonu karşılaştırmalı olarak açıklayınız.
14. Tasarrufun kalkınma açısından önemi nedir? Açıklayınız.
15. Teknik işi bölümünün olumlu ve olumsuz yönlerini örnekle açıklayınız.
16. Milli gelirin fonksiyonel dağılımı nasıldır? Açıklayınız.

17. Ekonomik sistemleri temel özellikler açısından karşılaştırınız.
18. Mesleki iş bölümü nedir? Açıklayınız.
19. Devletin tanımı yaparak “devlet” ve “egemenlik” kavramları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
20. Devletin işlevlerini birer örnekle açıklayınız.
21. Demokrasinin temel ilkeleri nelerdir?
22. Parlamenter sistemin demokrasi açısından önemi nedir?
23. Siyasal partilerin amaçları nedir? Açıklayınız.
24. “Yasama”, “yürütme” ve “yargı” gücünün anlamı nedir? Açıklayınız.
25. “Güçler ayrılığı” ilkesinin demokrasi açısından önemini açıklayınız.
26. Laikliğin demokrasi açısından taşıdığı önemi açıklayınız.
27. Atatürkçü düşüncenin temel özellikleri nelerdir? Açıklayınız.

IV. ÜNİTE: TOPLUMSAL DEĞİŞME

Amaç : 38. “Toplumsal değişme”nin yapısını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Değişme, sosyal değişme, gelişme, ilerleme, inkılap, ihtilal kavramlarını örnekle açıklama.
2. Verilen kavramlar arasındaki benzerlik ve farkları örnekle açıklama.
3. Toplumsal değişmeyi açıklayan yaklaşımları örnekle açıklama.
4. Toplumsal değişme olgusunun gerekliliğini yorumlama.
5. Çağımızda, sosyal değişme ile “bir örnekleşme” tehlikesi arasındaki ilişkiyi örnekle yorumlama.

Amaç : 39. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin rollerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Etkileyen faktörün ne olduğunu açıklama.
2. Etkilemenin karşılıklı bir etkileşme olduğunu örnekle açıklama.
3. Söz konusu faktörün değişmeyi hangi şartlarda etkilediğini örnekle açıklama.
4. Toplumun nüfus yapısının değişmeye etkisini açıklama.
5. Nüfus planlamasının değişme açısından önemini açıklama.
6. Kitle iletişim araçlarının değişmeye olumlu ve olumsuz etkilerini yorumlama.

Amaç : 40. Toplumsal değişme tiplerinin özelliklerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Serbest sosyal değişimin genel özelliklerini açıklama.
2. Müdahale yoluyla sosyal değişimin özelliklerini açıklama.
3. Müdahale yoluyla değişmeyi sınıflayarak açıklama.
4. Demokratik planlı değişimin özelliklerini açıklama.
5. Demokratik planlı değişimin önemini açıklama.
6. Demokratik planlı değişimde, çatışmaların asgari düzeye indirilmesinin nedenlerini açıklama.
7. Baskı yoluyla değiştirmenin etkilerini açıklama.
8. Yabancı kültürün baskısı yoluyla kültür değişmesinin nasıl gerçekleştiğini açıklama.
9. “Uygarlık karşılaşması” ile kültür değişmesi arasındaki ilişkiyi açıklama.

Amaç : 41. Toplumsal gelişimin unsurlarını kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Ekonomik büyüme kavramını açıklama.
2. Ekonomik büyümenin amacını açıklama.
3. Gelişmişlik düzeyinin yükselmesinin ekonomik büyüme ile ilişkisini açıklama.
4. “Kişi başına milli gelir” ifadesini açıklama.
5. Refah düzeyinin yükselmesi ile toplumsal gelişme ilişkisini açıklama.
6. “Orta tabaka genişlemesi” ifadesini açıklama.
7. “Orta tabakanın genişletilmesi”nin amacını açıklama.
8. Orta tabakanın çoğunlukta olmasının anlamını açıklama.
9. “Gelişmiş” “az gelişmiş toplumlar”ın tabakalaşma pramitlerini açıklama.
10. “Orta tabaka gelişmesi”nin önemini açıklama.
11. “Orta tabaka genişlemesi”ni artırma için alınabilecek tedbirleri açıklama.
12. Toplumsal bütünleşmenin anlamını açıklama.
13. Toplum düzeni açısından sosyal bütünleşmenin önemini açıklama.
14. Toplumsal bütünleşmenin amacını açıklama.
15. Orta tabaka gelişmesi ile sosyal bütünleşme ilişkisini açıklama.

16. Toplumsal gelişmenin verilen unsurları arasındaki ilişkiyi yorumlama.
 17. Toplumsal bütünleşme şekillerini açıklama.
 18. Fonksiyonel bütünleşme kavramını açıklama.
 19. Fonksiyonel bütünleşme ile uzlaşma ilişkisini açıklama.
 20. Mana etrafında bütünleşmenin anlamını açıklama.
 21. Toplumsal bütünleşme ile sosyal dayanışma ilişkisini yorumlama.
 22. Toplumsal dayanışmanın önemini açıklama.
 23. Durkheim’a göre toplumsal dayanışma tiplerini açıklama.
 24. Atatürkçü düşüncede toplumsal dayanışmayı yorumlama.
- Amaç : 42.** Toplumsal çözülmenin nedenlerini kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Toplumsal çözülmenin ne olduğunu açıklama.
2. Toplumsal gelişmede kültürün maddi yanı ile maddi olmayan yanı arasındaki gelişmenin paralelliğinin önemini açıklama.
3. Toplumsal çözülme nedenlerini maddeler halinde açıklama.
4. İş bölümü yetersizliğinin çözülmeye etkisini açıklama.
5. Örgütlenme yetersizliğinin toplumsal çözülmeye etkisini açıklama.
6. Demokratik kurumlaşma yetersizliğinin toplumsal çözülmeye etkisini yorumlama.
7. Kültürel gecikme oranında artışın toplumsal çözülmeye etkisini yorumlama.
8. Milli birlik bilincinin zayıflamasının nedenlerini açıklama.
9. Milli birlik bilincinin zayıflamasının toplumsal çözülmeye etkisini açıklama.

Amaç : 43. Türkiye’de toplumsal değişmeyi kavrayabilme.

Davranışlar :

1. Tanzimat’tan önceki toplumsal değişmeyi açıklama.
2. Tanzimat’la birlikte yapılan değişiklikleri ve etkilerini açıklama.
3. Cumhuriyet’in ilanında Türkiye’nin genel durumunu açıklama.
4. Atatürk İnkılapları ile gelen köklü değişimleri yorumlama.
5. İnkılaplar ile sonraki değişikliklerin, Türkiye’nin gelişmişlik düzeyini nasıl etkilediğini yorumlama.

KONULAR :

A. Toplumsal Değişme

1. Toplumsal değişmenin tanımı
2. Değişmeyle ilgili temel kavramlar
 - a. Gelişme, evrim, ilerleme
 - b. İhtilal, inkılap, isyan vb.
3. Toplumsal değişmeyi açıklayan yaklaşımlar
 - a. Büyük boy kuramlar
 - b. Orta boy kuramlar
 - c. Küçük boy kuramlar
4. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörler
 - a. Fizik çevre
 - b. Bilim ve teknoloji
 - c. Kültür
 - d. Demografi
 - e. Ekonomi
 - f. Kitle iletişim araçları vb.
5. Toplumsal değişme tipleri
 - a. Serbest sosyal değişmeler
 - b. Müdahale yoluyla sosyal değişmeler
 - a. Demokratik planlı değişme
 - b. Baskı yolu ile değiştirme

B. Toplumsal Gelişmenin Unsurları

1. Ekonomik büyüme
2. Orta tabaka genişlemesi
3. Toplumsal bütünleşme

C. Toplumsal Çözülme ve Nedenleri

1. Toplumsal çözülmenin anlamı
2. Toplumsal çözülme nedenleri
 - a. İş bölümü yetersizliği

- b. Örgütlenme yetersizliği
- c. Demokratik kurumlaşma yetersizliği
- d. Milli birlik bilincinin zayıflaması

D. Türkiye’de Toplumsal Değişme

1. Tanzimat öncesi
2. Tanzimat sonrası
3. Cumhuriyet dönemi

Bu ünite de yer alan Atatürkçülükle ilgili konular

- Atatürk inkılapları ile gelen köklü değişmeler

İŞLENİŞ :

Bu ünite de;

- Toplumsal değişme açıklanırken, bunun bir zorunluk olduğu, değişmenin olmadığı hiçbir sosyal kurumun bulunmadığı vurgulanmalıdır. Ayrıca, değişik kurumlardaki sosyal değişme hızının farklı olduğu, bu nedenle de yavaş değişen kurumların hızlı değişenlere göre değişme yokmuş izlenimi bıraktığı belirtilmelidir.

- Toplumsal değişmeye etki eden; fizik çevre, teknoloji, kültür, nüfus vb. gibi etmenlerin etkilerinin (hem toplumla hem de birbirleriyle ilişkili biçimde) verilmesi gerekir. Bu etmenlerin rollerinin daha iyi anlaşılması için somut örnekler üzerinde durulmalıdır. Verilen ilgili bir okuma parçasından hareketle bu sorunlar gündeme getirilmeli, tartışma ortamı yaratılarak konunun daha iyi anlaşılması sağlanmalıdır.

- Değişmeyi açıklayan yaklaşımlar sınıflandırılmalıdır. (Bu yaklaşımların temel özelliklerinden söz etmek, değişmenin anlaşılması açısından gereklidir.)

- Değişme, gelişme, evrim vb. kavramlar-kavram kargaşasına yol açmayacak biçimde-sınırları belirlenerek tanımlanmalıdır. Ayrıca, değişmenin her zaman bir ilerleme olup olmadığı irdelenmelidir. Konu öğrencilerle tartışılarak pekiştirilmelidir.

- Toplumsal gelişmenin ölçütleri verilirken, bunların birinde görülen gelişmenin “Gelişmenin göstergesi” olamayacağı vurgulanmalıdır. Söz gelimi, ne tek başına orta tabaka genişlemesinin ne de ekonomik büyümenin, gelişmenin göstergesi kabul edilemeyeceği örnekle açıklanmalıdır.

- Türkiye’de toplumsal gelişme açıklanırken, Tanzimat’tan bugüne ne gibi değişiklikler yapıldığı ana hatlarıyla verilmeli; özellikle Atatürk inkılaplarıyla gerçekleşen köklü değişikliklerin Türkiye’ye “kendine özgü bir yapı” kazandırdığı vurgulanmalıdır.

TEMEL KAVRAMLAR :

Değişme	Toplumsal çözülme
Gelişme	Ekonomik büyüme
İlerleme	Toplumsal bütünleşme
İnkılap	Sanayileşme

İhtilal

Orta tabaka genişmesi

Evrım

Değişmeyi açıklayan yaklaşımlar

Çatışma

DEĞERLENDİRME SORULARI :

1. Toplumsal değişme nedir? Açıklayınız.
2. Toplumsal değişme her zaman bir ilerleme sayılabilir mi? Neden?
3. Toplumsal değişmeyi açıklayan yaklaşımlar nelerdir? Açıklayınız.
4. Toplumsal değişmeye etki eden faktörleri sıralayınız.
5. Toplumsal gelişmenin ölçütleri nelerdir? Bunlardan birisi yeterli sayılabilir mi? Niçin?
6. Toplumsal bütünleşme nedir? Açıklayınız.
7. Baskı yoluyla değişme nedir? Açıklayınız.
8. Toplumsal değişme hızı bütün kurumlar için aynı mıdır? Örneklerle açıklayınız.
9. Demokratik planlı değişme nedir? Açıklayınız.
10. Toplumsal çözülme nedenlerini açıklayınız.